

Viața Sfântului Iacob Putneanul

Sfântul Iacob Putneanul este un dar neprețuit, pe care Dumnezeu l-a făcut poporului român și Bisericii. Viața și faptele sale sfinte nu au rămas ascunse sub obroc, ci sunt o pildă de slujire a lui Dumnezeu, din toată inima și din toată puterea, prin toate darurile cu care marele ierarh a fost înzestrat.

Intrat în mănăstire din copilărie, a ajuns egumen la Putna, episcop de Rădăuți, mitropolit al Moldovei și a strălucit tuturor prin dragostea și jertfa pentru oameni, prin râvna pentru Hristos și Biserică, prin demnitate creștină și neînfricare întru apărarea adevărului și a binelui.

Smerit, rugător pentru neam și țară, el a știut să se identifice cu nevoile și durerile poporului, devenind un părinte al tuturor, dăruitor, rugător și jertfitor. Rugăciunile și activitățile sale au fost îndreptate, în primul rând, spre binele familiei, creșterea și educația copiilor și ajutorarea săracilor și a celor în nevoi. A ctitorit mai multe biserici și mănăstiri, a tipărit primul abecedar din Moldova, s-a îngrijit de înființarea primei școli rurale din Moldova și a Spitalului Sfântul Spiridon din Iași.

Pentru Putna, el este al doilea mare ctitor al mănăstirii și părintele monahilor nevoitori la mănăstire și în așezămintele ei, Sihăstria Putnei, Sihăstria Ursoaia și Mănăstirea veche, în secolul al XVIII-lea. În jurul lui s-au adunat părinți care, la rândul lor, au format pe alții și au dus mai departe mesajul pe care l-a avut Putna dintru început, de la Sfântul Voievod Ștefan cel Mare: buna chivernisire a vieții, iubirea adevărului, iubirea credinței, iubirea a ce este frumos și veșnic.

Începuturile vieții monahale

Sfântul Mitropolit Iacob s-a născut la 20 ianuarie 1719, într-o familie credincioasă și așezată din nordul Moldovei. Aproape toți membrii familiei sale vor intra în cinul monahal: părinții s-au călugărit și au purtat numele Adrian și Mariana, fratele a devenit monahul Ioil, o soră a fost monahia Pelaghia, iar o altă soră, Maria, se va căsători, soțul ei devenind mai târziu ieromonahul Misail de la Schitul Doljești.

Mișcat de râvna pentru Hristos, la numai 12 ani, a intrat în Mănăstirea Putna. Aici a aflat o adevărată școală monahală, cu părinți duhovnicești care transmiteau știința vieții în Hristos de la o generație la alta. Cu smerenie, s-a predat pe sine ascultării și astfel s-a format părintele duhovnicesc pe care îl arată faptele și scrierile sale de mai târziu.

La Putna, el a fost ucenic al Mitropolitului Antonie, pe care îl considera „starețul” său, părintele său duhovnicesc. Astfel, s-a înscris în filiația duhovnicească a acestuia, care începe cu Mitropolitul Sava Balaci, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, și continuă prin Episcopul Calistru de Rădăuți, Mitropolitul Antonie, Sfântul Iacob. În Pomelnicul mănăstirii, alcătuit din porunca Sfântului Iacob în 1756, la locul unde este însemnat numele Mitropolitului Sava, această legătură este arătată astfel: „Sava mitropolit: Acesta au călugărit pre episcopul Calistru, iar Calistru pe Antonie mitropolit, iar Antonie pe Iacob mitropolit”.

În puțini ani, a sporit duhovnicește foarte mult, încât, în 1736, la numai 17 ani, a fost hirotonit ieromonah de către Mitropolitul Antonie.

După ce a primit darul preoției, și a continuat nevoințele duhovnicești cu mai multă râvnă și s-a adâncit în smerita cugetare, în cunoașterea de sine și în cunoașterea lui Dumnezeu. Hrănindu-se cu scrierile

Sfinților Părinți, care se aflau în biblioteca mănăstirii, cu hrana duhovnicească a rugăciunii și purtat de aripile dumnezeiești ale ascultării, Sfântul Iacob și a umplut sufletul de dorul pentru Dumnezeu și de râvna pentru frumusețea vieții în Hristos. Gândul la dobândirea unirii cu Dumnezeu l-a călăuzit toată viața, arătându-i care faptă se înveșnicește și care piere fără folos sufletesc.

Râvna sa pentru mănăstire, priceperea la cele văzute și darul lui Dumnezeu care se odihnea întru smeritul Său slujitor au arătat obștii că este vrednic să se îngrijească de bunul mers al Putnei. Astfel, a fost ales egumen al mănăstirii în 1744, la vârsta de 25 de ani.

Alegerea ca ierarh

Însă darurile sale și lucrarea lui Dumnezeu cu el străluceau și dincolo de porțile mănăstirii, astfel încât, un an mai târziu, în 1745, este ales Episcop de Rădăuți.

Sfântul Iacob s-a implicat în organizarea învățământului pentru copii. La 25 decembrie 1747, domnul Moldovei, Grigore al II-lea Ghica, membrii divanului, Mitropolitul Nichifor și episcopii Iacob al Rădăuților, Ioanichie al Romanului și Ierotei al Hușilor au hotărât înființarea a trei școli pentru copii în centrele episcopale din Roman, Rădăuți și Huși. Episcopilor le revenea îndatorirea de a găsi dascăli și de a face „neconținută cercetare școlilor, adesea luându-se seama cum învață copiii și la ce sporesc, ca și dascălii să se silească, și copiii să se procopsească cu învățătura lor”. La Rădăuți, școala a funcționat chiar în sediul episcopal.

Sfântul Iacob a fost și un susținător al traducerilor cărților de cult în limba română, continuând astfel opera Sfântului Mitropolit Dosoftei. În anul 1745, la Rădăuți, a văzut lumina tiparului Liturghierul, tipărit „cu osteneala și toată cheltuiala a iubitorului de Dumnezeu chir Iacob, episcopul Rădăuțiului”, cartea fiind cel de-al doilea liturghier românesc din Moldova, după cel al Sfântului Dosoftei (1679, 1683). Traducerea a fost făcută din grecește de către Evloghie dascălul.

În anul 1749, domnul Constantin Cehan Racoviță a desființat vecinia, echivalentul iobăgiei din Moldova. Printre cei care l-au convins la aceasta a fost și Sfântul Iacob Putneanul.

După doar cinci ani, vrednicia și râvna sa pentru slujirea lui Dumnezeu au fost hotărâtoare pentru a fi înălțat în scaunul de Mitropolit al Moldovei. În noiembrie 1750, a fost ridicat în treapta cea mai înaltă a ierarhiei bisericești a țării. Tradiția era ca episcopul de la Roman, pe atunci Ioanichie, să devină mitropolit, însă acesta, cunoscându-l bine pe Sfântul Iacob, a văzut că el este cel ales de Dumnezeu să păstorească Biserica în acele vremuri. La rândul său, și Sfântul Iacob l-a cinstit pe acest evlavios și energic ierarh și îl considera ca un „al doilea stareț”, după întâiul său părinte duhovnicesc, Mitropolitul Antonie. Atunci când va începe înnoirea Mănăstirii Putna, Sfântul Iacob îl va chema și pe Episcopul Ioanichie să participe la această lucrare.

În cei zece ani cât a fost mitropolit la Iași, 1750–1760, a desfășurat o intensă activitate pastorală și socială, a promovat cultura și tiparul românesc și a vegheat la traducerea de cărți folositoare de suflet.

Miluiitor al sărmanilor

În slujirea de cel dintâi ierarh al țării, Sfântul Iacob a împlinit, cu toată ființa sa, cuvântul Mântuitorului Hristos: „care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru” (Matei 20, 26). A lucrat cu multă râvnă la creșterea duhovnicească a poporului și, când a fost nevoie, s-a jertfit, fără cruțare de sine, pentru apărarea turmei încredințate lui de Dumnezeu.

Una dintre cele mai mari binefaceri pe care le a făcut păstoriților săi a fost faptul că a reușit să determine pe domnii țării să elimine câteva impozite care sărăceau întreaga țară, dar mai ales pe oamenii simpli.

Lupta cea mai grea a dus-o pentru eliminarea impozitului numit „văcărit”. A câștigat această luptă în care și a pus toată puterea și a pecetluit izbânda cu renunțarea la scaunul de mitropolit. Izvorul râvnei pentru această luptă a fost faptul că el s-a identificat cu necazurile poporului din vremea sa. Dragostea pentru credincioși l-a făcut să fie una cu durerea lor și cu dorința lor de bine.

Țările române se aflau în perioada foarte dificilă a domniilor fanariote. Pentru a deveni domni, candidații trebuiau să achite sultanului, marelui vizir și altor persoane importante din administrația Imperiului Otoman mari sume de bani. Apoi, venind în țările române, puneau impozite împovărătoare, pentru a strânge banii cheltuiți cu dobândirea domniei.

Cel mai greu era văcăritul, impozitul pe animale mari. Acesta ducea la o sărăcie cumplită în țară, care afecta mai ales pe oamenii nevoiași. În mai multe rânduri, ierarhii țării au reușit să lege cu blestem și să interzică, astfel, acest impozit. Dar, la presiunea puterii domnești, blestemul era dezlegat și se percepea, din nou, văcăritul. Pentru prima dată, strămoșul duhovnicesc al Sfântului Iacob, Mitropolitul Sava, a reușit să oprească impozitul, prin blestem, în 1698. În 1749, Sfântul Iacob luase parte la legarea prin blestem a văcăritului de către toți ierarhii moldoveni.

Voievodul Constantin Racoviță, la începutul celei de a doua domnii în Moldova, în 1756, l-a impus din nou. Sfântul Iacob l-a sfătuit și l-a determinat să renunțe la acest impozit. Iată cum este descrisă fapta Sfântului Iacob și gravitatea văcăritului într-o cronică din epocă:

„Îndemnându-se din râvnă dumnezeiască și prin duhovnicescul sfat al Preasfințitului Iacob Mitropolitul Moldovei și socotind cum că toată ticăloșia și stricăciunea țării acesteia nu este dintr-altă, fără numai dintr-acea dajdie stricătoare și urâtă, că măcar că vaci nu rămăseseră la locuitorii țării, dar, de vreme ce era văcăritul, tot trebuia să dea sumă de bani, și o babă săracă, ce toarce în furcă să și agonisească hrana și comăndul său, trebuia la acea vreme să dea și ea bani la văcărit”.

Sfântului Iacob și celorlalți ierarhi li s-au alăturat boierii țării și, împreună, au cerut și au primit de la patriarhul de Constantinopol o carte de afurisenie împotriva acelor care vor pune din nou acest impozit.

Ceremonia religioasă de punere a blestemului asupra văcăritului a fost deosebită. Domnul Constantin Racoviță a chemat la lași câte 6 locuitori din fiecare ținut al țării. Alături de ei, au venit mulți oameni din oraș și din împrejurimi. S-au adunat cu toții în Catedrala Mitropolitană și în incinta Mitropoliei. În cadrul Sfintei Liturghii, la Vohodul Mare, Sfântul Iacob a dat citire Cărții Patriarhale de blestem, iar poporul a răspuns după fiecare frază: „Amin!”. Cronicarul Enache Kogălniceanu, care s-a ocupat cu buna rânduială la slujbă, a scris: „nu putem arăta ce vuiet era în biserică de strigarea norodului”. Apoi a urmat citirea unei cărți de blestem, semnată de mitropolit, de episcopi și de egumenii marilor mănăstiri.

După înlăturarea acestui impozit, în anii următori țara a înflorit, pentru că familiile se eliberaseră de povara sărăciei datorate impozitului văcăritului. Înlăturarea impozitului a făcut ca mai mulți copii să se nască în familiile care nu mai erau stăpânite de frica de a nu avea ce să le dea de mâncare: „îndată cum s-au rădicat această dajdie, au început a se întări și a se înmulți locuitorii țării și de atunci prea bine s-au îndreptat țara”.

Dar Sfântul Iacob a trebuit să lupte în continuare pentru păstrarea acestei binefaceri. Urătorul de bine al neamului omenesc, care, mai ales, se luptă împotriva celor mai slabi, a copiilor, nu putea să rabde că din ce în ce mai mulți prunci veneau pe lume, primeau Taina Botezului, iar părinții lor lăudau pe Dumnezeu pentru aceasta.

În martie 1757, Constantin Racoviță a fost schimbat și în locul lui a fost pus domn Scarlat Ghica, care a încercat să îl determine pe Sfântul Iacob și pe ceilalți arhieri să dezlege blestemul pe văcărit.

Văzând că nu îl poate convinge pe Sfântul Iacob, Scarlat Ghica a apelat la sultan și a obținut dreptul de a reintroduce văcăritul, chiar dacă arhierii nu dezleagă blestemul. Dar, spune cronica, „s-a cunoscut că nu a fost voia lui Dumnezeu să treacă ruga și lacrimile lui Iacob Mitropolitul și ale altor arhierii; că atunci când gătise toată rânduiala slujbei să pornească văcăritul, i-a sosit mazilirea și s-a dus în Țara Muntenească, rupând toate rânduilele slujbei ce făcuse”.

La 1758, turcii au numit domn pe Ioan Teodor Callimachi. Noul domn a insistat și el foarte mult pe lângă Sfântul Iacob să dezlege blestemul, atât în mod direct, cât și prin intermediul altor demnitari.

În cele din urmă, după doi ani de insistențe, în 1760, Sfântul Iacob, pentru a nu apărea o criză în țară, a părăsit scaunul de mitropolit. El a rostit atunci un mișcător cuvânt de învățătură:

„Iată că m-am lepădat și de Mitropolie și de cinste și de toate ale acestei lumi, numai focul jurământului să nu mi-l iau în cap și în suflet; și socotiți că sunteți toți musafiri ai acestei lumi și în cealaltă lume avem a trăi și a răspunde la faptele noastre și fiți sănătoși”.

La aceste cuvinte, cei de față s-au „pierdut cu firea” și au izbucnit în plâns. Nu numai ei, ci tot poporul, boieri și oameni simpli, au plâns amarnic la retragerea sa, căci știau că un mare și sfânt păstor pleca de la ei.

Dar jertfa lui nu a fost în zadar. Prin ea s-a pecetluit eliminarea văcăritului. În ciuda dezlegării primite de la Patriarhul de Constantinopol, nimeni nu a îndrăznit, nici următorul mitropolit, Gavril Callimachi, chiar dacă era fratele domnului, nici un altul, să dezlege blestemul pentru a impune din nou impozitul. Spre deosebire de Moldova, în Țara Românească văcăritul a mai fost perceput încă 40 de ani.

Atât de mare a fost importanța opoziției Sfântului Iacob față de văcărit, încât în popor au rămas două versuri, în care este portretizat tocmai prin această faptă:

„Iacob mitropolitul, Care a legat văcăritul.”

Sfântul Iacob a avut rolul decisiv și la eliminarea temporară a altor două impozite, pogonăritul (5 august 1755) și vădrăritul (25 august 1756), care vor fi apoi desființate.

Luminarea poporului prin educație

Marele Mitropolit a dorit din toată inima ca poporul să meargă pe urmele lui Hristos, să îl cunoască pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, Care s-a făcut om pentru a noastră mântuire. Hristos era viața Sfântului Iacob și această Viață voia să o dăruiască din belșug credincioșilor. De aceea, a lucrat neobosit ca sufletul poporului să fie luminat prin învățătură, să aibă parte de o educație care să îl înalțe spre cele sfinte, spre cele veșnice.

Unul dintre mijloacele de aflare a cuvântului lui Dumnezeu și de formare duhovnicească este cuvântul scris. Bucurându-se de hrana sufletului și a minții prin cărțile citite la Putna, a dorit ca această hrană să ajungă și la alți nevoitori și la cât mai mulți creștini, spre luminarea și mântuirea lor. Pentru aceasta, a rânduit să fie traduse și tipărite mai multe cărți. A găsit traducători pricepuți la limba greacă, precum Evloghie Dascălul, și la limba slavonă, precum arhimandritul Vartolomei Mazereanu, și le a creat condiții pentru a traduce cărți de slujbă și de învățătură.

În primul rând, a tipărit numeroase cărți necesare pentru buna rânduială a slujbelor. Acestea au fost traduse în limba română, pentru ca preoții să slujească în limba înțeleasă de popor și pentru ca oamenii să trăiască prezența lui Hristos în sfintele slujbe.

De pe la sfârșitul veacului al XVII-lea, în Moldova, a început să fie folosită limba română în Biserică. Principalul osârditor în această privință a fost Sfântul Mitropolit Dosoftei. După aceasta, traducerea cărților de slujbă în limba română a stagnat. Sfântul Iacob Putneanul a reluat traducerea și a tipărit mai întâi Liturghierul slavo-român, tradus din nou, în 1745, la Rădăuți. Apoi a tipărit la Iași Adunare de rugăciuni (1751), Synopsis, adică Adunarea celor șapte taine și a celor șapte laude ale Sfintei Biserici și canoane din Sfânta Pravilă ce sunt trebuincioase la taina duhovniciei (1751), Târnosania (1752), Evhologhion adică Molitvenic (1754), Penticostar (1754), Antologhion (1755), Apostol (1756), Psaltirea (1757), Liturghier (1759), Antologhion (1760).

Tot la Iași, Sfântul Iacob s-a îngrijit să publice cărți cu învățăturile marilor părinți văzători de Dumnezeu, folositoare la deprinderea meșteșugului luptei duhovnicești. Astfel, a tipărit Adunare de multe învățături pentru preoți (1753), Carte de duhovnicie (1755), Alfavita (1755), Despre lemnul Sfintei Cruci (1759).

Pentru a înțelege cât de mult a sporit Sfântul Iacob numărul cărților de folos, trebuie spus că, între 1700 și 1750, au fost tipărite 66 de cărți în Țara Românească și doar 10 în Moldova, iar între 1750 și 1760, Sfântul Iacob a tipărit 15 cărți în Moldova.

Sfântul Iacob a avut un rol foarte important pentru dezvoltarea învățământului. Pentru a împlini nevoia de cărți după care să învețe copiii, Sfântul Iacob a tipărit, în 1755, primul abecedar din Moldova, Bucvarul. În prefața acestuia, Sfântul Iacob scrie cât de importantă este educația copiilor și cât de mare nevoie era de cărți pentru copii: „Cum dar vei nădăjdui de bine unde nu este hrană bună copiilor? Iar de hrană ca aceea în țara aceasta, cine nu vede câtă lipsă este?”

Patru ani mai târziu, a tipărit o nouă ediție a Bucvarului, îmbunătățită. În 1771, această ediție va fi republicată la Viena, pentru școlile din Bucovina.

La propunerea Sfântului Iacob, prin hrisovul domnesc al lui Teodor Callimachi din 25 iunie 1759, s-a înființat prima școală rurală din Moldova, pentru copiii satului Putna. În primele decenii de funcționare, Sfântul Iacob va încredința arhimandritului Vartolomei Mazereanu și altor călugări ascultarea de a preda copiilor și de a purta grija întreținerii școlii. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, aici vor preda monahi putneni, apoi vor veni învățători laici. Școala funcționează, fără întrerupere, până în prezent.

Nu numai prin tipărirea Bucvarului și prin înființarea școlii din Putna și a arătat Sfântul Iacob grija pentru educarea copiilor, ci permanent îi îndemna pe credincioși spre aceasta. Fără învățătură, sufletul se usucă, scria el: „Învățătura este asemenea cu florile cele mirositoare, iar cel neînvățat este asemenea copacului celui uscat”.

Râvna sa pentru educație se datora înțelegerii pe care o avea despre rostul educației. Sfântul Iacob a înțeles că lumea și frumusețea ei sunt daruri de la Dumnezeu pentru om. Iar omul, prin frumusețea și sensul celor văzute, este chemat să înțeleagă frumusețea și realitatea celor nevăzute.

Educația deschide ochii pentru a înțelege firea acestei lumi, pentru a înțelege rostul fiecărui lucru și dreapta lui folosire, rostul fiecărui om și dreapta legătură cu ceilalți oameni. Cunoscând lucrările lui Dumnezeu, omul află despre El și despre dragostea Sa pentru om, pentru care a făcut toate. Și astfel, folosind după voia lui Dumnezeu cele văzute, omul se înalță către cele duhovnicești, nevăzute. Așadar, pentru Sfântul Iacob, educația este o cale pentru dobândirea vieții veșnice.

De aceea, ca părinte sufletească și ca ierarh responsabil cu educația în țară, el a urmărit ca prin aceasta să se formeze fiii ai Împărăției cerurilor. Având în fața ochilor acest rost, Sfântul Iacob, împreună cu colaboratorii săi au făcut eforturi mari, continue, și au înscris câte o pagină importantă în istoria educației și în istoria culturii românești.

Sfântul Iacob a dorit să arate poporului modele de desăvârșire – sfinții. De aceea, a rânduit să fie traduse Viețile sfinților, adevărate manuale în care orice om, de orice vârstă, fire și statut, își poate afla un model de viață. La îndemnul lui, s-au tradus, deși fără a fi reușit să le publice, 6 dintre cele 12 volume ale Vieților sfinților, pe lunile septembrie, octombrie, noiembrie, martie, aprilie și mai. Nu doar acestea, ci, din păcate, și alte cărți, pe care el a rânduit să fie traduse, au rămas în manuscris, în urma retragerii sale din scaunul de mitropolit.

Părinte al tuturor

Contemporanii au simțit că asupra Sfântului Iacob este harul lui Dumnezeu, este lucrarea Sa. De aceea l-au ascultat și l-au urmat în inițiativele sale. Dar mai ales dragostea sa i-a făcut să îi fie alături.

Împărtășindu-se de dragostea lui Dumnezeu pentru om, Sfântul Iacob a avut multă dragoste față de semenii. Prin aceasta, a încălzit inimile lor spre facerea de bine și spre viața în Hristos.

Nu numai oamenii simpli au fost cuceriți de dragostea și de lucrarea lui pentru ei. Sfântul Iacob a izbândit și acolo unde mulți dintre cei care doresc binele nu izbândesc: a reușit să miște inimile oamenilor bogați și puternici spre a face bine poporului. Cuvântul său cu putere multă, dat de Dumnezeu, le-a arătat acestora cum să folosească poziția socială și bogățiile pe care le-au primit de la Dumnezeu, spre folosul aproapelui. Așa s-au dat legi mai bune, s-au ctitorit locașuri sfinte și s-au creat instituții folositoare oamenilor.

Autoritatea pe care Sfântul Iacob o avea în fața demnitarilor și a oamenilor a făcut ca el să aducă pacea în momente foarte dificile, salvând vieți de oameni și salvând suflete de la păcate grele.

În anul 1758, turcii au numit domn pe Ioan Teodor Callimachi. Principalul demnitar al acestui domn, lordache Stavarache, a determinat, prin comportamentul său, o răscoală a locuitorilor din Iași împotriva lui, a Curții și a domnului. În fața răscoalei poporului, soldații care păzeau curtea domnească au ucis câteva persoane și erau gata să ucidă pe cei care ar fi încercat să intre cu forța.

Datorită încrederii în el, Sfântul Iacob a fost rugat de răsculați să mijlocească înțelegerea cu domnul țării: „au mers la Mitropolie de au luat pe Mitropolitul, zicând să meargă la Domn din partea țării, să i spună că cer pe Stavarache să li-l dea”. Tot datorită conștiinței că mitropolitul este un om al lui Dumnezeu, și Ioan Teodor Callimachi l-a rugat pe mitropolit să i fie „chezaș” față de revolta oamenilor.

Luminat de Dumnezeu, Sfântul Iacob a reușit să reprezinte dorințele și durerile poporului și a obținut de la domn și boieri ceea ce a putut împlini nevoile oamenilor, dar fără vărsare de sânge. Domnul a promis că va aduce înapoi pe boierii exilați pentru că se împotrivesc fiscalității lui Stavarache: „au căzut Domnul la Mitropolit cu rugămintea ca să intre chezaș că i va aduce într-atâtea zile; și așa Mitropolitul au început a intra chezaș că până în atâtea zile îi va aduce pe boieri; și așa s-au potolit”. Astfel, el a evitat o mare vărsare de sânge creștinesc.

Istorisind această grea cumpănă, care nu s-a sfârșit într-o mare tragedie datorită curajului și a dragostei de pace ale Sfântului Iacob, Nicolae Iorga îl numește „păstorul celor săraci și umili [...] ce duseseră o viață de sfânt”.

Un alt moment în care Sfântul Iacob a ferit poporul de o mare primejdie a fost în septembrie – octombrie 1758. Atunci, tătarii din Bugeac și Nogai au jefuit cumplit Moldova, din cauză că Vidali și Rizu, caimacamii lui Ioan Teodor Callimachi, nu le dăduseră darurile obișnuite. Sudul și centrul Moldovei au suferit cea mai cumplită invazie a tătarilor din secolul al XVIII-lea. Orașele Bârlad și Focșani precum și satele dintre Prut și Siret au fost pustiite și arse în întregime. Mii de oameni au fost luați în robie. Mitropolitul, împreună cu episcopii, câțiva egumeni și boieri care se aflau în Iași, a trimis o plângere la haniii tătari din Buceag și Nogai. În scrisoare a prezentat situația în care se afla țara, cu satele arse și locuitorii robiți, obligația de a apăra pe locuitori și a nu i ataca și a cerut să înceteze distrugerea țării și uciderea populației.

„Vedem că toți săracii din raiaua Moldovei se pradă de tot, se jăcuiesc, să omoară și se robesc, și se ard cu foc fânațele și ariile cu pâine, și casele pe la târguri și pe la sate de către tătari Nohai și Bugegi, și toată raiaua s-au risipit și s-au bejenit prin păduri și aiurea, unde nici acolo nu pot să se mistuiască. Și nu numai că-i pradă de bucate și de altele ce au pe afară, ci neconținut și acolo, prin pădure, năvălind tătarii cu armele lor, mulțime de oameni din săraca raia au omorât, și pe câți prind vii îi robesc și fac batjocoră de femeile și fetele oamenilor. Și alte multe nevoi și supărări ce se fac întru această una dată nu s-au făcut în săracele raiale de când sunt și până acum, că mai la toate ținuturile n-au rămas nici un fel de dobitoc neluat, pâinile cele strânse pe la arii le ard, cele ce au rămas nesecerate se prăpădesc pe pământ, și mulți din locuitorii ținuturilor de sus, de spaimă și groaza aceasta, s-au dus printr-alte țări, lăsându-și toate ale lor la pieire numai să scape cu sufletele de urgia aceasta pentru care și noi cu toții ne aflăm la mare întristăciune. Pentru aceasta, cu plecăciune până la pământ și cu fierbinți lacrimi, ne rugăm Mărilor Voastre să socotiți dreptatea lui Dumnezeu că nu suntem cu nimic vinovați, nici suntem haini împărăției sau Mărilor voastre. Și să fie mila Mărilor Voastre, să porunciți să se oprească prada, să se ridice tătarul deasupra săracilor raialei, că n-are margini răutatea aceasta ce s-au făcut în ticăloasa țară ...”.

Sfântul Iacob a intervenit într-o problemă importantă pentru sufletele oamenilor, care ține de domeniul dreptului juridic. Modul în care se încheiau tranzacțiile și se judecau conflictele ducea uneori la jurăminte, la căderea sub blesteme. Sfântul Iacob a prezentat domnitorului Matei Ghica problema și i-a propus soluția ca orice act de tranzacție să se facă cu consemnarea în scris și în fața a trei martori, pentru a nu mai fi nevoie de jurăminte și cărți de blestem. În actul din 1 august 1755, prin care această soluție devenea lege, domnul arată că a luat această hotărâre la propunerea Sfântului Iacob, „al nostru prea cinstit părinte duhovnicesc”.

În 25 septembrie 1755, domnul Matei Ghica, la îndemnul Sfântului Iacob, a întărit regulamentul de funcționare al breslei groparilor din Botoșani, prin care li se impunea acestora să îi înmormânteze și pe

străini. Până atunci, străinii morți rămâneau și câteva săptămâni neînmormântați, lucru necreștinesc, dar și periculos pentru sănătatea publică. Având în vedere aceeași problemă, domnul Constantin Racoviță, în 1757, a dat un document în care îl arată pe Sfântul Iacob ca inițiatorul reînființării breslei groparilor în Suceava.

O mare binefacere a Sfântului Iacob este ctitorirea Spitalului Sfântul Spiridon, în Iași. În trecut, când un om cu stare era bolnav, doctorul venea la el acasă. Dar la cei fără bani, nu veneau doctorii, căci nu erau plătiți. Din milă față de oamenii bolnavi care nu aveau bani, Sfântul Iacob I a determinat pe domnul Constantin Racoviță să facă un spital public, la biserica Sfântul Spiridon din Iași, în 1757. Aici erau doctori și puteau să vină oamenii săraci să se trateze. Pentru a întreține spitalul, Sfântul Iacob a transformat biserica Sfântul Spiridon în mănăstire și a îndatorat o să se îngrijească de spital. În 1758, când lucrările au fost terminate, Sfântul Iacob a sfințit mănăstirea.

L a avut ca pildă în această întreprindere pe Episcopul Ioanichie de la Roman, care ctitorise un spital public la Mănăstirea Precista Mare, în Roman, și unul la Mănăstirea Sfântul Proroc Samuil, în Focșani. De altfel, Sfântul Iacob a avut grijă nu numai de spitalul ridicat de el, ci și de aceste așezăminte. Astfel, în 1756, prin mijlocirea sa, Constantin Racoviță a dat 12 hrisoave Mănăstirii Precista Mare și metocului ei, Prorocul Samuil, acordându-le însemnate privilegii, venituri, scutiri și întinse moșii, pentru a asigura funcționarea spitalului.

Sfântul Iacob a vegheat și la soarta românilor din Transilvania. Ca și ceilalți ierarhi din Moldova, Sfântul Iacob a dăruit antimise mănăstirilor și bisericilor ortodoxe din Transilvania. Se păstrează, de când era episcop la Rădăuți, un antimis dăruit bisericii din Cuhea Maramureșului și mai multe antimise dăruite, de când era mitropolit, bisericilor din zona Clujului. El s-a ocupat și de legătura cu Mănăstirea Moisei din Maramureș, atestată ca schit al Putnei în 1759.

În general, cărțile tipărite de Sfântul Iacob au fost folosite în bisericile și mănăstirile din toate zonele locuite de români și au fost de mult ajutor în apărarea credinței ortodoxe a românilor din Transilvania.

Pentru că era un izvor de lumină și de har, oamenii au venit alături de Sfântul Iacob și i-au devenit colaboratori. Astfel, la fiecare dintre ctitoriile sale, a știut să aducă lângă el pe unii dintre boierii vremii, care s-au învrednicit, astfel, să devină împreună ctitori cu el și sunt pomeniți mereu în bisericile și mănăstirile ctitorite. Prima asupra căreia și a îndreptat mâna spre a o reface a fost biserica Mitropoliei din Iași. Sfântul Iacob, în timpul păstoririi sale, a înfrumusețat Mitropolia și s-a îngrijit de plata datoriilor pe care le acumulase.

Prin sprijinul și sfatul pe care le-a acordat negustorilor români din Suceava, a ajutat acest oraș să renască în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Sfântul Iacob este considerat al doilea ctitor al bisericii Sfântul Dumitru din Suceava. Tot el a purtat și grija Catedralei Mitropolitane din Suceava și a vegheat asupra ctitoririi Schitului Doljești de către un fost boier, intrat în viața monahală la Putna, Dionisie Hudici.

Al doilea mare ctitor al Putnei

Dacă pentru întreaga țară Sfântul Iacob a fost o lumină vreme de câteva decenii, pentru Mănăstirea Putna el a pus un fundament pentru următorii mai bine de 100 de ani. După ocuparea nordului Moldovei de către Austria, Putna a fost una dintre cele trei mănăstiri rămase deschise, alături de Dragomirna și Sucevița. Principalul motiv al acestei alegeri a fost dat de refacerea materială și de înflorirea duhovnicească de sub conducerea Sfântului Iacob.

Acesta a început lucrările de refacere a Putnei în anul 1755, când „din întâmplările vremilor și a nepăcilor”, „toate câte sunt în mănăstire erau stricate, încât era un lucru de jale a și vedea cineva la câtă stare rămăsese această sfântă mănăstire”, după cum relatează arhimandritul Vartolomei Mazereanu.

Cu smerenie, Sfântul Iacob nu s-a folosit atunci de faptul că era mitropolit, ci a cerut acordul obștii pentru a începe lucrările ca „al doilea ctitor mare al mănăstirii și înnoitor” al ei, așa cum este numit în pomelnicul mănăstirii. Alături de el, la înnoirea mănăstirii au fost monahii putneni, și în mod deosebit, Cuviosul Sila, Cuviosul Natan, arhimandritul Vartolomei Mazereanu, ieroschimonahul Mihail Mazereanu, egumenul Calistru și câteva familii domnești și boierești, în primul rând familia Racoviță.

Sfântul Mitropolit I a trimis pe Cuviosul Sila de la Sihăstria Putnei în Țara Muntenească, unde, în jumătate de an, a adunat 1000 de lei. Cu acești bani și cu alții, Sfântul Iacob a început înnoirea mănăstirii.

Prin mâna plină de har a arginatarului mănăstirii, monahul Rafail, primul pas a fost ferecarea în argint a icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, la 15 august 1755. „Și, mai întâi de toate, au scos sfânta și făcătoare de minuni icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu din Sfântul Altar și au ferecat-o peste tot cu argint. Și, făcându-i scaun frumos, o au așezat în mijlocul Sfintei biserici și i au făcut candelă frumoasă de argint. La care sfânta icoană îndată au început a se face minuni și tămăduiri de boli și de duhuri necurate.” La aceasta, arhimandritul Vartolomei adaugă că strana pe care s-a așezat icoana era de lemn lucrat foarte iscusit, peste tot poleit cu foiță de aur.

În anul 1757, a fost refăcut zidul din jurul mănăstirii, iar arhimandritul Vartolomei, ieromonahul Calistru din Putna și ieromonahul Mihail din Sihăstria Putnei au fost trimiși la Kiev, de unde au adus „86 icoane a toate praznicele mari și mici de peste an și 2 steaguri mari bisericești și alte lucruri de trebuința bisericii, cu care mult s-au împodobit sfânta biserică”.

În această perioadă a fost consolidată clopotnița, au fost făcute trapezele, pivnițele, bucătăria, brutăria, paraclisul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, chiliile și un cerdac pentru procesiuni. Au fost refăcute acoperișul bisericii mari și turla bisericii, căreia i s-au adăugat cele opt colonete ornamentale. Tot acum este fortificat, cu cinci contraforți, și zidul de nord al bisericii, afectat de cutremurul din anul 1739, iar Turnul tezaur capătă, și el, un acoperiș.

Când s-a retras din scaunul mitropolitan, în 1760, Sfântul Iacob a ales ca loc de retragere Putna. Ioan Teodor Callimachi i-a confirmat, la plecarea de la Iași, dreptul de a veghea asupra vieții de la mănăstire, dat și de calitatea de ctitor. Acest statut a fost reînnoit de către domnul Grigore Callimachi în 1768: „De vreme ce Sfinția Sa va să petreacă rămășița vieții sale într-o sfântă mănăstire Putna, la care nu numai că și de metania este de acolo, ci încă și cu oarecare ctitorie este împărtășit [...], hotărâm domnia mea ca oricând ar fi trebuința ca să se scoată sau să se pună egumen acestei sfinte mănăstiri, pe care va arăta sfinția sa că este vrednic, acela să se facă egumen”.

După revenirea în obștea mănăstirii, Sfântul Iacob „nu s-a dat spre odihnă, ci iarăși s-a apucat de înnoirile Sfintei mănăstiri, care încă nu se isprăviseră”: în 1761 a făcut fântâna din incinta mănăstirii și în anul următor a pavat biserica cu lespezi de piatră.

Urmând obiceiul ctitorilor din vechime, Sfântul Iacob nu s-a mulțumit doar cu înnoirea și ridicarea de clădiri, ci s-a străduit, pe cât i-a stat în putere, să înzestreze mănăstirea cu toate cele de trebuință. Clopotul Buga, de la Sfântul Ștefan, a fost turnat din nou cu purtarea de grijă a Sfântului Iacob, în anul

1761, cântărind aproape dublu. De refacerea clopotului a răspuns un meșter adus de la Liov special cu acest scop.

Alte danii sunt consemnate de arhimandritul Vartolomei Mazereanu: „făcut a Sfinția Sa, dintru a Sfinției Sale argint, o candelă mare de argint și au pus o în biserica cea mare, înaintea sfintei, făcătoarei de minuni icoane”, „un felon de material roșu, cu flori de fir de aur”. La 1 ianuarie 1765, Sfântul Iacob a dăruit un policandru „de alamă galbenă cu 35 ramuri”, care se află până azi în naosul mănăstirii.

În anul 1773, a făcut o catapeteasmă nouă în biserică, poleită cu aur. A luat alături de sine pentru a fi ctitori la această catapeteasmă pe Episcopii Antonie de Roman și Dositei de Rădăuți, ieromonahii Clement, Gheorghe, Varlaam și Gheorghe.

Arătând multe înnoiri pe care Sfântul Iacob le a adus mănăstirii, arhimandritul Vartolomei încheie astfel: „au mai făcut și alte multe lucruri bune, cât dinlăuntru, așa și din afară, la această sfântă mănăstire, pe care, pentru scurtare, nu le am mai scris”. Toate acestea și purtarea de grijă pentru bunăstarea duhovnicească au făcut din el al doilea ctitor al mănăstirii, chemat de Maica Domnului și de Sfântul Voievod Ștefan cel Mare să pregătească mănăstirea pentru perioada foarte grea ce va urma, a stăpânirii austriece.

Astfel, mișcat de dragostea sa pentru maica duhovnicească și de râvna pentru Hristos, Sfântul Iacob s-a ostenit și a devenit „fericit și mare ctitor și înnoitor acestei sfinte mănăstiri”.

Părintele familiei duhovnicești a monahilor putneni

Documentele din veacul al XVIII-lea îl arată pe Sfântul Iacob conlucrând foarte mult cu monahii de la Putna în activitățile sale ca mitropolit. Ele reflectă o realitate a vremii, și anume că Sfântul Iacob a fost părintele obștii putnene pentru câteva decenii și că el a lucrat și în afara mănăstirii cu monahii din obște.

În secolul al XVIII-lea, viețuirea la Putna s-a extins și în așezămintele Sihăstria Putnei, Sihăstria Ursoaia, Mănăstirea veche, aflate foarte aproape de vatra mănăstirii. În această perioadă, viețuitorii au alcătuit o familie duhovnicească unică, descrisă de expresia Sfântului Iacob: „o casă sunt”. În această familie, fiecare viețuitor avea rostul lui, ca și fiecare loc de nevoință.

Rostul și slujirea mănăstirii în ansamblul viețuirii de la Putna sunt exprimate cel mai bine în cuvintele Sfântului Iacob: mănăstirea este „maica și clironomia mea”, după cum scrie în testamentul său, în 1761–1762. Mănăstirea este maica duhovnicească în care s-a format și căreia îi datorează sporirea duhovnicească. „Clironomie” înseamnă că mănăstirea îi este moștenitoare, adică toate ostenelile sale duhovnicești și materiale se adaugă la zestrea mănăstirii, care mereu se îmbogățește prin fiii ei.

Cele două sihăstria sunt locuri ale nevoinței duhovnicești mai înalte, în care se retrag, cu binecuvântare, părinții mănăstirii doritori de liniștea isihiei și care sunt capabili să poarte nevoința pustnicească. La sihăstrie pot veni și viețuitori din alte locașuri monahale, dornici să viețuiască aici. Din evlavia pentru piscul vieții monahale, care este schima mare, pustnicia, unii dintre părinții mănăstirii vin la Sihăstria Putnei pentru a primi chiar și schima mică, precum Sfântul Iacob și Episcopul Dositei Herescu. Ei vor să își închine viața lui Hristos în acest loc retras, în care rugăciunea cea neîncetată este în inimile nevoitorilor de aici, care sunt dezlipiți de datoriile față de societate ale viețuitorilor de la vatra mănăstirii.

„Mănăstirea veche” era așezământul din jurul bisericii de lemn, construită de Dragoș vodă, la Volovăț, și adusă aici de Sfântul Voievod Ștefan. În a doua parte a secolului al XVIII lea, aici a fost înființată școala pentru copiii din sat și așezământul a fost orientat spre activități cărturărești.

De la sfârșitul secolului al XVII lea și până la sfârșitul secolului al XVIII lea, această familie a viețuitorilor de la Putna i a avut ca părinți duhovnicești pe Mitropolitul Sava, Episcopul Calistru, Mitropolitul Iacob, Episcopul Dositei Herescu.

După plecarea Mitropolitului Antonie în Rusia, în urma războiului ruso turc din 1735–1739, cel care a vegheat asupra familiei monahale de la Putna, până la trecerea sa la cele veșnice, a fost Sfântul Iacob. Ca egumen al mănăstirii, Episcop la Rădăuți, Mitropolit la Iași și apoi în perioada de retragere la Putna, el a fost cel care a sfătuit și a dat binecuvântare pentru buna rânduială a vieții monahilor din această familie.

Astfel, Sfântul Iacob a rânduit, în 1753, pe Cuviosul Sila ca stareț la Sihăstria Putnei. În 1754, Sfântul Iacob I a chemat la Iași, la Mitropolie, pe Cuviosul Natan, care era eclesiarh la Putna, pentru a întocmi împreună pomelnicul Mitropoliei Moldovei. Aici, Sfântul Iacob I a hirotonit ieromonah, iar în anul următor, 1755, îi dă și ascultarea de duhovnic, pe care o va împlini toată viața.

Tot Sfântul Iacob I a chemat înapoi în țară, la 1754, pe Vartolomei Mazereanu, ieromonahul putnean plecat la Mitropolitul Antonie, în spațiul rusesc, pentru „treaba tălmăcirii cărților de pe limba slovenească pe limba moldovenească”. În 15 august 1755, Sfântul Iacob I a hirotesit arhimandrit și l a numit egumen la Mănăstirea Putna. Apoi, în 1755, Sfântul Mitropolit I a trimis pe Cuviosul Sila, viețuitor la Sihăstria Putnei, în Țara Românească, la domnitorul și boierii de acolo, pentru a strânge fonduri în vederea înnoirii mănăstirii.

Din inițiativa Sfântului Iacob, starețul Mihail Mazereanu de la Sihăstria Ursoaia termina de tradus din slavonă, în 6 ianuarie 1756, lucrarea Piatra smintirii. În noiembrie 1756, cu purtarea de grijă a Sfântului Iacob, Cuviosul Natan realizează Pomelnicul Mănăstirii Putna, al doilea pomelnic al său. Iar în 1757, Sfântul Iacob a trimis pe arhimandritul Vartolomei Mazereanu, pe ieromonahul Calistru de la mănăstire și pe starețul Mihail Mazereanu la Kiev, de unde au adus 86 de icoane și alte obiecte necesare bisericii.

Unitatea viețuitorilor și chivernisirea lor de către marele mitropolit este frumos exemplificată într o scrisoare din 26 decembrie 1757, în care Sfântul Iacob îi scrie arhimandritului Vartolomei Mazereanu să îl sprijine pe Cuviosul Sila într o problemă legată de Sihăstria Putnei, „de bună vreme că acea Sihăstrie este tot o casă cu mănăstirea cea mare”.

Sfântul Iacob a avut darul de a i rândui pe monahii putneni după voia lui Dumnezeu, dând fiecăruia ascultarea și locul potrivit. Sprijinindu se unul pe altul, în rugăciune și în ascultare, lucrându și fiecare talantul dat de Dumnezeu, au reușit să scrie o pagină sfântă în istoria zbuciumatului secol al XVIII lea din Moldova.

Sub ascultarea Sfântului Iacob, colaboratori din toate cinurile bisericești și straturile sociale au lucrat împreună spre binele comunității și spre mântuirea lor. Împreună lucrarea lor reprezintă un model de comuniune între ierarh și monahi, între cler și popor, în ascultare și în dragoste, care a bineplăcut lui Dumnezeu.

Peste timp, roadele acestei familii duhovnicești se vor vădi în toată puterea lor, când Sfântul Iacob și Cuvioșii Sila, Paisie și Natan, viețuitori la Putna și Sihăstria Putnei, au fost canonizați. Alături de ei, alți

împreună nevoitori din acea vreme se bucură de slava Împărăției cerurilor, dintre care, după voia lui Dumnezeu, Cuviosul Arsenie ori arhimandritul Vartolomei Mazereanu, vor fi proslăviți și în Biserica luptătoare pentru viața lor aleasă și sfântă.

Trecerea la cele veșnice

Odată cu retragerea din scaunul mitropolitan, Dumnezeu a lucrat în chip deosebit prin slujitorul Său credincios. Părintele ceresc l a purtat, peste priceperea omenească, acolo unde El a știut că este nevoie.

Mai întâi, Sfântul Iacob, cu smerenie și cu blândețe, fără a se robi patimii tinereții de minte a răului, a căutat îndreptarea domnului care îl izgonise, practic, din scaun. A reușit aceasta, astfel încât și Ioan Teodor Callimachi și, apoi, fiul său, Grigore Callimachi, devenit domn, îl vor sprijini în chivernisirea mănăstirii și la înnoirea ei.

Apoi, la Putna, a dus mai departe activitatea lui cărturărească și duhovnicească, cu ochii ațintiți asupra lui Iisus Hristos și având totodată cugetul la viața de dincolo. Cugetarea la moarte și la vremelnicia lucrurilor i au dat o adâncă așezare în Hristos și o smerită cugetare prin care a urcat din treaptă în treaptă spre unirea cu Blândul Iisus, Domnul și bucuria călugărilor.

S a adâncit în rugăciunea curățitoare și luminătoare de suflet. Cu câțiva ani înainte scrisese: „dumnezeiasca rugăciune, aducând lumina lui Hristos în sufletul nostru și risipind dintru dânsul negura ce l vatămă pe el, îl face mai apoi cu mult mai luminat decât soarele, căci aieva știut este că cel ce vorbește cu Dumnezeu este mai sus de moarte și de stricăciune” (Prefața la Antologhion).

Sfântul Iacob a fost acum mai aproape de viața sihăstrească. A iubit de la început acest fel de viețuire, dar a urmat cu smerenie chemărilor pe care i le a făcut Dumnezeu, de a fi preot, egumen, episcop și mitropolit. Nici după întoarcerea la Putna nu și a împlinit voia sa de a fi sihastru, căci a trebuit să poarte în continuare grijă de mănăstire și de credincioșii care alergau la el pentru sfat și binecuvântare.

Acest dor adânc al inimii sale l a arătat tuturor și l a împlinit cu cinci zile înainte de a trece la cele veșnice. A mers și a fost tuns în schima mare de către ucenicul și duhovnicul său de decenii, Cuviosul Natan, în biserica schitului Sihăstria Putnei. A primit numele de Eftimie, după Sfântul Eftimie cel Mare, marele îndrumător al călugărilor, pe care l a cinstit în mod deosebit toată viața sa și în a cărui zi de pomenire, 20 ianuarie, se născuse.

Cu durerea pricinuită de răpirea Bucovinei, dar cu bucuria de a fi înnoit mănăstirea, în 15 mai 1778, sufletul sfântului păstor s a înălțat la cer, alături de Hristos, Cel pe care l a purtat în inimă întreaga viață, Cel care a fost, în toate, bucuria lui. S a împlinit cu el ceea ce scrisese în cuvântul înainte la Alfavita sufletească: „Nu te bucura de nimic întru acest veac al plângerii și trecător, de vreme ce toate sunt întru dânsul nestătătoare și fățarnice, toate sunt întru dânsul mincinoase și schimbătoare. Ci, de voiești a te mângâia, numai întru Domnul te mângâie; de voiești a te bucura, numai întru Domnul te bucură; că bucuria trupească degrabă piere, iar bucuria Domnului rămâne în veci.”

Cu doi ani în urmă, în 1776, scrisese în testamentul său: „Așijderea și altor frați și creștini tuturor cu lacrimi mă rog, de toate cele ce voi fi greșit, să mă ierte. Și cu dragoste pe toți îi chem să mă sărute cu sărutarea cea mai de pe urmă, cum și eu cu duhul pe toți îi sărut. Și tuturor, pentru toate las iertăciune și blagoslovenie. Amin.”

Părinții l au înmormântat în pridvorul mănăstirii, ca nou ctitor al ei, alături de rămășițele pământești ale părinților săi după trup, călugăriți la bătrânețe. Chipul în care a fost înmormântat este pecetea modului cum și a trăit viața, lepădând toată slava lumii. Când sfintele sale moaște au fost găsite, s a văzut că fusese pus în mormânt în veșminte de schimnic, cu o simplă cruce de argint, mică, la piept. Atletul lui Hristos a părăsit slava lumii și a aflat slava Domnului și Dumnezeului său.

Cinstirea Sfântului Iacob

Purtându și cu râvnă și cu demnitate crucea slujirii arhieresti și cu blândețe și cu smerenie crucea de a fi prigonit pentru dreptate, jertfindu se pe sine pentru popor, Sfântul Iacob și a închinat întreaga viață slujirii Bisericii, luminării poporului prin Sfintele Taine, rugăciune, educație și cateheză, apărării celor nedreptățiți și promovării culturii și spiritului românesc. Multa lui osteneală și slujirea jertfelnică de păstor l au adus, cu suflet curat, în brațele lui Hristos. Toată truda i a fost răsplătită, după credința lui: „Mică este osteneala, dar odihna este nesfârșită. Puțină este truda, dar câștigul este nenumărat. Puțină este tânguirea pe pământ, iar veselia nesfârșită” (Cuvânt înainte la Prothesis).

În vremea sa, Sfântul Iacob Putneanul a făcut pentru eparhiile pe care le a păstorit ceea ce au făcut marii ierarhi ai Bisericii, precum Sfântul Vasile cel Mare ori Sfântul Nicolae, în vremea lor, în eparhiile lor: acești păstori cu rugăciunea, cu predica și cu fapta s au făcut toate tuturor, cu timp și fără timp, ca pe toți să i câștige pentru Hristos și pentru Împărăția cerurilor. Astfel, miluitor al săracilor, dascăl al cărturarilor, îndreptător al dregătorilor, izvor al rugăciunii, el a devenit părinte al tuturor.

De aceea, Sfântul Iacob a fost cinstit în chip deosebit de oameni încă din timpul vieții. Cu multă smerenie a știut totuși să se lepede de toată slava lumii și să caute singura slavă nepieritoare, cea a lui Hristos Domnul. Iar Acesta l a încununat cu și mai multă slavă, în sufletele urmașilor și în Împărăția Sa.

Faptele sale alese de slujire și jertfă au fost consemnate în scris de către cronicarii secolului al XVIII lea. În conștiința poporului a rămas drept cel care a izbăvit țara de văcărit. La Putna, el a fost cinstit ca al doilea mare ctitor al mănăstirii și ca un mare părinte duhovnicesc al ei.

În secolul al XX lea, asupra chipului său blând și ferm, jertfitor și rugător s a aplecat și Patriarhul Teoctist Arăpașu. În cartea În slujba Ortodoxiei românești, a năzuințelor de unitate națională și de afirmare a culturii române (1978), i a întocmit un portret adânc, plin de evlavie și în care se vede lucrarea lui Dumnezeu prin Sfântul Iacob:

„Sânguincios la săvârșirea celor sfinte în Altarul cel dumnezeiesc, ieromonahul Iacob întru toate s a arătat priceput; fie în gospodărie, fie la promovarea bunului mers al școlii, fie la îndrumarea fraților și elevilor, fie la propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu. Râvna sa prisosea ca cel ce însuși s a îndulcit din știința și viața dascălilor de la această pepinieră, fiind distins între toți prin hărnicie și spor la învățătură”. Patriarhul Teoctist îl descrie ca „blândul și vrednicul ierarh, fire contemplativă și din pruncie dornic de viață călugărească, cu dragoste nemărginită față de chemările acestui cin și osârdnic făptuitor al binelui de obște”.

Canonizarea

Evlavia monahilor și credincioșilor mireni a crescut în timp și a dus la cinstirea Mitropolitului Iacob ca sfânt. Lucrarea lui Dumnezeu este ușor de văzut în ierarhul dăruit cu toate bunătățile, asemenea marilor ierarhi ai Bisericii: milostiv, iubitor de săraci, capabil să mijlocească între popor și conducători, salvator

de vieți omenești, făcător de pace. De aceea, marele istoric Nicolae Iorga îl numește, fără șovăială, „un om sfânt”.

Luând aminte la viața pilduitoare a Sfântului Iacob, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât canonizarea acestuia, în ședința din 6–7 iunie 2016, împreună cu ucenicii săi, Cuvioșii Sila, Paisie și Natan. Prăznuirea Sfântului Iacob se face pe 15 mai, când a trecut la cele veșnice, iar cea a Cuvioșilor Sila, Paisie și Natan este în ziua următoare, 16 mai, pentru a fi alături de părintele lor.

În 15 iunie 2016, în prezența Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Pimen, părinții mănăstirii au desfăcut cripta din pridvorul bisericii voievodale în care a fost înmormântat Sfântul Iacob. Starețul mănăstirii, arhimandritul Melchisedec Velnic, a spus despre felul cum a fost aflat Sfântul Iacob: „L am găsit ca pe o pâine coaptă și rumenă – culoarea sfințeniei și a desăvârșirii întru Domnul. L am găsit smerit înveșmântat. Am simțit că atunci când a spus «mă las și de mitropolie», cu adevărat s a și lepădat de toate cele ale lumii. A fost așezat simplu, în veșmântul monahicesc al schimei mari, cu o cruce simplă din lemn, îmbrăcată în argint”.

Punerea în raclă a sfintelor sale moaște a avut loc în 25 septembrie 2016, ca parte a sărbătoririi celor 550 de ani de la punerea pietrei de temelie a Mănăstirii Putna de către Sfântul Voievod Ștefan cel Mare. Racla pentru sfintele moaște a fost sfințită de către Preafericitul Părinte Ioan al X lea, Patriarhul Antiohiei și al Întregului Orient.

Duminică, 14 mai 2017, a avut loc proclamarea solemnă a canonizării celui între sfinți Părintelui nostru Iacob Putneanul, Mitropolitul Moldovei, și a ucenicilor săi, Cuvioșii Sila, Paisie și Natan. Au slujit Sfânta Liturghie și au exprimat public proslăvirea de către Dumnezeu a acestor sfinți Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înaltpreasfințitul Părinte Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, împreună cu ierarhi, clerici și credincioși români și din alte Biserici Ortodoxe.

Prin toată osârdia sa și prin darul lui Dumnezeu, Sfântul Iacob se bucură în cer alături de sfinții ierarhi pe care Dumnezeu i a dăruit poporului român, pentru a i purta de grijă în momente de cumpănă, precum Sfinții Iachint de Vicina, Teoctist I, Varlaam, Dosoftei, Antim Ivireanul, Grigorie Dascălul, Calinic de la Cernica sau Andrei Șaguna.

Pentru noi toți, Sfântul Mitropolit Iacob Putneanul este model de jertfă, de purtare a crucii și de viață întru slujirea lui Dumnezeu și a aproapelui, iar în ceruri este mijlocitor blând către Hristos Domnul.

Fie ca pacea, bunătatea și blândețea Părintelui nostru Iacob Putneanul să se reverse în casa fiecărui creștin și să dea tuturor râvnă fără șovăire pe calea Domnului nostru Iisus Hristos!